

идет усовершенствование систем нейронного перевода, который все больше требует от переводчика гибкости и знаний языка и техники перевода.

Заключение. Нейронный перевод является одним из прорывов современной инженерии, поскольку помогает осуществлять перевод огромного количества информации за считанные секунды и позволяет погрузиться в культуру других стран. С помощью современного инструментария мы можем понимать любой текст на любом языке, практически не теряя исходной информации. Однако «практически» и является той самой проблемой нейронного перевода, так как не всегда он способен переводить четко и ясно, и из-за этого не может сформироваться мнение, что профессия переводчика в будущем исчезнет. Переводчик всегда будет востребован, но требования к нему будут только увеличиваться, поскольку нейронный перевод эволюционирует и будущим специалистам придется приспосабливаться к новым изменениям.

1. Машинный перевод. Нейроперевод – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mashinnyy-perevod-neyperevod/viewer> (дата обращения: 11.03.2025).

2. Гурко, Т.В. Технология нейросетей в процессе создания визуальных искусств / Т.В. Гурко // Наука – образованию, производству, экономике [Электронный ресурс]: материалы 75-й Региональной научно-практической конференции преподавателей, научных сотрудников и аспирантов, Витебск, 3 марта 2023 г. – Витебск: ВГУ имени П.М. Машерова, 2023. – С. 443–446. – Библиогр.: с. 446 (1 назв.). <https://rep.vsu.by/handle/123456789/36927>.

НАЦЫЯНАЛЬНА-КУЛЬТУРНАЯ АДМЕТНАСЦЬ ІМЕНАСЛОВУ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ КАЗКІ

Мізерыя К.С.,

магістрант БрДУ імя А.С. Пушкіна, г. Брэст, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Бут-Гусаім С.Ф., канд. філал. навук, дацэнт

В. Вітка пісаў: “Казка – чарадзеіства. У кроплі расы змяшчаецца сонца, у магічным крышталі аднаго слова – ключ, якім можна адымаць скарбніцу мовы і культуры цэлага народа” [1, с. 31]. Такім ключом, на нашу думку, з’яўляецца адно з самых старажытных, чарадзейных і таямнічых слоў народнай казкі – імя.

Такі разрад уласных імёнаў, як антрапонімы – найважнейшы сродак стварэння фантастычных вобразаў. У імёнах казачных герояў канцэнтруецца, захоўваецца і перадаецца ад продкаў да нашчадкаў нацыянальна-культурная інфармацыя. Актуальнасць прадстаўленага даследавання вызначаецца неабходнасцю вывучэння фальклорнага анамалічнага ў кантэксце новай лінгвістычнай парадыгмы, у цэнтры ўвагі якой – адлюстраванне ў моўных знаках нацыянальнай культуры.

Мэты прадстаўленай працы – сістэматызацыя структуры анамалічнай прасторы народных казак з улікам гістарычных традыцый беларускага іменаслову; выяўленне вобразных кампанентаў, што ляжаць у аснове фалькларонімаў, і ўстанаўленне характару экстралінгвістычных прымет, што знайшлі адлюстраванне ў антрапаніміцы.

Матэрыял і метады. Асноўным метадам даследавання з’яўляецца апісальны. Дапаможным спосабам інтэрпрэтацыі фактаў выступаюць лінгвакультуралагічны і стылістычны аналіз. Матэрыял даследавання – беларускія народныя казкі.

Вынікі і іх абмеркаванне. У гісторыі айчынай культуры можна вылучыць два этапы: дахрысціянскі (паганскі, язычніцкі) і хрысціянскі. Кожнаму з этапаў адпавядалі свае імёны, якія знайшлі адлюстраванне ў казках.

У язычніцкі перыяд асноўнай адзінкай называння чалавека было імя, і гэтае імя з’яўлялася прызваннем-мянушкай, якое ўтваралася ад агульных назоваў. Гісторыкі мовы сведчаць, што ў мінулым папулярнымі былі імёны, якія даваліся паводле знешнасці (*Сухой, Малюта, Бяляй, Чарнява*), характару (*Забавя, Маўчан, Бяссон*),

роду заняткаў, сацыяльнага статусу чалавека (*Халоп, Селянін*), часу і абставінаў з’яўлення дзіцяці на свет (*Знайдзен, Прыбытак, Вяшнях, Субота, Чаян, Нячай*). Гэтыя тэматычныя групы онімаў прадстаўлены ў антрапанімічнай прасторы беларускай народнай казкі.

Першую тэматычную групу складаюць язычніцкія антрапонімы, якія характарызуюць знешнасць персанажаў. Так, партрэт дзяўчыны, “*такой прыгожай, што і сказаць нельга*” [2, с. 35], змяшчае імя *Дзеўка-Красаўка*. Самую яркую рысу знешняга аблічча малодшага сына дзеда і бабы, “*меншага за ўсіх*”, перадаюць гаваркія найменні *Мал-Малышок, Сын з кулачок*. Фізічную моц хлопчука, “*такога дужага, што ні адзін самы здаравенны мужчына не можа яго пабароць*” [2, с. 18], перадае празванне *Асілак*.

Знешнасць і паводзіны казачных асілкаў апісваюць імёны *Вусач, Вадапой, Пражора*: “*Бачаць – Вусач адным вусам млын трымае, што на дванаццаць камянёў меле, а другім воблака ў небе падпёр*” [2, с. 43]; “*Прайшлі трохі, бачаць – грызе Пражора асінавую калоду і ўсё крычыць “Есць хачу!”*” [2, с. 43], “*Бачаць – n’е Вадапой ваду з возера. Цэлае возера выпіў, а ўсё крычыць – піць хачу*” [2, с. 43].

Наступную тэматычную групу складаюць імёны, якія нясуць інфармацыю пра род заняткаў казачных герояў: *Каваль, Казачнік, Песеннік, Шавец, Кравец, Сяўбіт, Музыка, Дзеўка Валынка*. Становішча персанажаў у соцыуме адлюстроўваюць онімы *Царыцын сын, Кухаркін сын, Дзеўка-Паланянка*.

Казачныя імёны могуць характарызаваць і ацэньваць маральнае аблічча персанажаў. Гэта можа быць адмоўная ацэнка паноў-падманшчыкаў *Брахун і Падбрэхіч*. Імя можа выражаць станоўчую ацэнку. Так, спалучэнне ласкальнай формы хрысціянскага імені з прыдаткам-характарыстыкай *Іванька-прастачок* трапна акрэслівае сутнасць персанажа – “*благенькага нехлямяжнага хлопца*” [2, с. 40], які нават вырасшы, стаўшы дарослым, глядзіць на свет дзіцячымі чыстымі вачыма. Менавіта такія людзі самыя блізкія да спрадвечных чалавечых і Божых нормаў і заповедзяў. Іменна *Іванька-прастачок* аказаўся здольны адшукаць праўду на зямлі і расказаць пра гэтую праўду людзям.

Надзвычай цікавую і адметную менавіта для казак групу найменняў складаюць празванні, у якіх адлюстроўваюцца абставіны нараджэння дзіцяці. Такія найменні надзвычай багатыя на культурную інфармацыю, якую яны захавалі. Так, час нараджэння асілкаў-багатыроў дакладна фіксуецца ў іх імёнах: “*На старасці баба нарадзіла ў адну ноч трох сыноў. Большага сына нарадзіла вячэрняга, сярэдняга паўночнага, меншага заравога. І баба-пупарэзніца налажыла ім усім імя Іван: Іван Вячорка, Іван Паўночнік, Іван Заравы*” [2, с. 58]. Чаму самым спрытным, моцным, разумным аказваецца менавіта *Заравы*? У гаваркім імені знаходзім глыбокі міфалагічны падтэкст. Багатыр *Заравы* ўвабляе сілу *Дня, Святла*, якія абараняюць свет ад варожых чараў, перамагаюць зло [3, с. 64]. Заўважым, што досыць часта асілкі-багатыры нараджаюцца не чалавекам, а жывёлай: *Сучын сын, Кабылін сын, Івашка Мядзведжае вушка*. У такіх імёнах адлюстравана вера ў тое, што продкамі чалавека з’яўляюцца жывёлы. У момант небяспекі татэмныя продкі-жывёлы вяртаюцца з таго свету і ратуюць нашчадкаў [3, с. 65].

Пасля прыняцця хрысціянства на Беларусі з’яўляюцца іншамоўныя імёны, якія прыйшлі да славян з грэчаскай, лацінскай і старажытнаўрэйскай моваў разам з календарамі імёнаў святых. Прадстаўлены гэтыя онімы і ў казках (*Іван, Мікіта, Хама, Ра-ман, Сцяпан, Пілін, Ціхан, Апанас, Даніла, Кірыла, Максім, Макар, Кацярына, Марыя, Галена, Малання, Мар’яна* і інш.). Часта імёны ў беларускай казцы выкарыстоўваюцца ў формах суб’ектыўнай ацэнкі. Такія формы перадаюць шырокі спектр эмоцый і пачуццяў у адносінах да персанажаў: “*Ды затое была Марылька смелая, што і хлопец другі не дакажа*” [2, с. 48]; “*З выгляду так сабе – недалужны, затое на язык бойкі: за словам у кішэнь не палезе. Імя ён меў Сцяпан, але ўсе звалі яго проста Сцёпка*” [2, с. 121].

У беларускай культуры доўгі час суіснавалі і перапляталіся хрысціянства і язычніцтва. Гэта знайшло адбітак у іменаслове беларускай казкі. Досыць часта найменні казачных персанажаў уяўляюць сабой спалучэнне хрысціянскага імені, якое ўжываецца ў розных формах, з язычніцкім празваннем-характарыстыкай: *Іван Вячорка, Іван Кабылін сын, Івашка Мядзведжае вушка, Васька-Папалышка* і многія іншыя.

Заклучэнне. Такім чынам, антрапанімічная прастора казкі – гэта сукупнасць усіх казачных імёнаў уласных, якія канструююць спецыфічную анамастычную парадыгму, акумуляюць культурна-гістарычную, міфалагічную і іншую інфармацыю.

1. Вітка, В. Урокі: артыкулы, выступленні, нататкі / В. Вітка. – Мінск: Маст. літ., 1982. – 402 с.
2. Беларускія народныя казкі: для мал. шк. узросту / уклад. І. Разанаў. – Мінск: Юнацтва, 1981. – 144 с.
3. Рогалев, А.Ф. Имя и образ: Художественные функции имён собственных в литературных произведениях и сказках / А.Ф. Рогалев. – Гомель: Барк, 2007. – 224 с.

АДЪЕКТИВНЫЕ СОЧЕТАНИЯ КАК СРЕДСТВА ДЛЯ СОЗДАНИЯ ОБРАЗОВ ПЕРСОНАЖЕЙ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ РУССКОЙ И БЕЛОРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Мирончик А.А.,

студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Слесарева Т.П., канд. филол. наук, доцент

Адъективные сочетания, включающие эпитеты, метафорические определения и оценочные прилагательные, служат важным инструментом художественной выразительности. В русской и белорусской литературе они не только обогащают описания, но и формируют многомерные образы персонажей, отражая авторское восприятие социальных, исторических и этнокультурных реалий. Несмотря на схожесть языковых структур, различия в культурном контексте и национальной ментальности обуславливают специфику использования прилагательных в двух литературах [2].

Цель исследования – выявить закономерности функционирования адъективных сочетаний в создании персонажей и провести их сопоставительный анализ на примере русских и белорусских литературных произведений.

Материал и методы. В качестве материала исследования были выбраны произведения русских и белорусских писателей XIX–XX веков (Ф.М. Достоевский, Л.Н. Толстой, А.П. Чехов, Н.В. Гоголь, В. Быков, И. Мележ).

Методы исследования включают:

Текстологический анализ: исследование художественных текстов с целью выявления адъективных сочетаний как средств для создания образов персонажей.

Компаративный метод: сравнение адъективных сочетаний, используемых для создания образов персонажей в произведениях русской и белорусской литературы, выявление сходств и отличий.

Результаты и их обсуждение. Адъективы в литературе – это те же самые эпитеты, которые автор использует в произведении для создания образа литературного героя. Эпитет – это художественное определение, акцентирующее внимание реципиента на том признаке (признаках) предмета, который является значимым для интерпретации его образа с позиции субъекта речи. [5].

Адъективные сочетания в литературе выполняют три основные функции:

1. **Характеризующую** – передача внешних и внутренних черт персонажа (напр., «холодный взгляд», «дрожащие руки»).

2. **Символическую** – создание подтекста через ассоциативные связи (напр., «золотое сердце» как метафора доброты).